

Na temelju članka 17. st. 1. i 4. Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02), Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, na prijedlog Ureda za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, donosi

**PRAVILNIK
O OBILJEŽAVANJU SIROVINA I PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA I
IZRADI, OBLIKU I SADRŽAJU VETERINARSKIH OZNAKA**

POGLAVLJE I. UVODNE ODREDBE

**Članak 1.
(Predmet)**

Ovim Pravilnikom propisuje se:

- a) način i postupak veterinarskog obilježavanja sirovina životinjskog podrijetla (u daljnjem tekstu: sirovine), proizvoda životinjskog podrijetla (u daljnjem tekstu: proizvodi), prehrambenih proizvoda s dodatkom životinjskih sastojaka iznad 10% (u daljnjem tekstu: prehrambeni proizvodi), označavanje šarži i serija sirovina, proizvoda i prehrambenih proizvoda u procesu proizvodnje, s ciljem da se utvrdi njihovo podrijetlo, garantira njihovo jednostavno raspoznavanje, te dokaže da su proizvedene sirovine, proizvodi i prehrambeni proizvodi prošli zahtijevanu veterinarsku kontrolu;
- b) oblik, sadržaj i izrada veterinarskih oznaka kojima se obilježavaju sirovine, proizvodi i prehrambeni proizvodi, s ciljem da se oni stave u javni promet zdravstveno ispravni i obilježeni, zaštiti zdravlje potrošača i okoliš, te spriječi širenje zaraznih bolesti životinja.
- c) zaduženja i razduženja veterinarskih oznaka i postupanje s njima od strane zaduženih osoba koje obavljaju poslove veterinarskog pregleda i kontrole u objektima.

**Članak 2.
(Primjena Pravilnika)**

(1) Odredbe ovoga Pravilnika primjenjuju se u svim objektima koji moraju biti registrirani sukladno odredbama čl. 30. i 31. Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02).

(2) Provođenje odredbi ovog Pravilnika vrše nadležna tijela: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Federalna uprava za inspekcijske poslove Federacije Bosne i Hercegovine, Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske, Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i Inspektorat Ureda gradonačelnika Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nadležna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH).

**Članak 3.
(Značenje termina)**

Pored termina iz Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini i Odluke o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06) termini korišteni u ovom Pravilniku imaju slijedeće značenje:

- a) žig je veterinarska oznaka izražena od metala namijenjena za obilježavanje mesa i organa (trupova, polutki i četvrti) zaklanih životinja;
- b) pečat je veterinarska oznaka izrađena od gume, namijenjena za označavanje dokumentacije koja prati pošiljke sirovina, proizvoda ili prehrambenih proizvoda;

- c) zdravstveno ispravane sirovine, proizvodi ili prehrambeni proizvodi su oni koji su nakon propisanih postupaka veterinarsko-zdravstvenog pregleda kojeg obavi ovlaštenu veterinar ili veterinarski inspektor ocijenjeni kao uporabljivi u javnoj potrošnji;
- d) potvrda o zdravstvenoj ispravnosti sirovina, proizvoda ili prehrambenih proizvoda u unutarnjem prometu (u nastavku teksta: veterinarska potvrda) je isprava kojom veterinar potvrđuje zdravstvenu ispravnost sirovina, proizvoda ili prehrambenih proizvoda koji su namijenjeni za javnu potrošnju;
- e) međunarodna potvrda o zdravstvenom stanju pošiljke sirovina, proizvoda ili prehrambenih proizvoda (u nastavku teksta: certifikat) je isprava kojom ovlaštenu veterinar ili veterinarski inspektor potvrđuje zdravstvenu ispravnost proizvoda koji su namijenjeni za izvoz;
- f) objekat za proizvodnju sirovina, proizvoda ili prehrambenih proizvoda (u daljnjem tekstu: objekat) je zgrada u kojoj se obavlja djelatnost klanja životinja, sakupljanja, dorade, obrade, prerade, ambalažiranja, pakiranja, preambalažiranja, prepakiranja, hlađenja i skladištenja sirovina, proizvoda ili prehrambenih proizvoda s pripadajućim pomoćnim zgradama i infrastrukturom, te cjelokupnim područjem koje pripada toj zgradi;
- g) proizvodno skladište je prostor u sastavu objekta gdje se mogu čuvati samo sirovine, proizvodi ili prehrambeni proizvodi vlastite proizvodnje;
- h) stavljanje u promet za javnu potrošnju je svako stavljanje sirovina, proizvoda ili prehrambenih proizvoda u promet nakon završene proizvodnje, osim proizvodnje i uporabe u vlastitom kućanstvu, kada je ovlaštenu veterinar ili veterinarski inspektor ustanovio da su sirovine, proizvodi ili prehrambenih proizvodi zdravstveno ispravni, te je za iste izdao potvrdu o zdravstvenoj ispravnosti;
- i) praćenje (sljedivost) znači mogućnost praćenja sirovina, proizvoda ili prehrambenih proizvoda od mjesta podrijetla do konačnog potrošača;
- j) proizvodna serija je količina istih sirovina, proizvoda ili prehrambenih proizvoda dobivenih u određenom razdoblju - vremenu (na primjerak jednodnevna proizvodnja) i označenih određenim oznakama koje prati jedna ili više potvrda o zdravstvenom stanju. Proizvodna serija sastavljena je od jedne ili više proizvodnih šarži;
- k) proizvodna šarža je određena količina sirovina, proizvoda ili prehrambenih proizvoda istog sastava, obrađenih u istim strojevima odnosno, istom opremom i pod jednakim uvjetima u jednom proizvodnom procesu, koju prati najviše jedna potvrda o zdravstvenoj ispravnosti. Potvrda o zdravstvenoj ispravnosti može se izdati za više šarži zajedno;
- l) ambalažiranje je postupak zaštite sirovine, proizvoda ili prehrambenog proizvoda, zavijanjem u osnovni zavoj ili omot (npr. kobasice) prilikom čega sirovina, proizvod ili prehrambeni proizvod dolaze u neposredni kontakt sa zavojem ili omotom;
- m) ambalaža je osnovni zavoj ili omot, odnosno odgovarajuća posuda koja dolazi u neposredni kontakt sa sirovinom, proizvodom ili prehrambenim proizvodom;
- n) pakiranje je stavljanje sirovina, proizvoda ili prehrambenih proizvoda u transportnu ili zbirnu ambalažu (u nastavku teksta: paket) za puštanje u promet;
- o) preambalažiranje je postupak kojim se ambalažirana sirovina, proizvod ili prehrambeni proizvod prije stavljanja u promet ponovno ambalažira i po potrebi pakira;
- p) veterinarski kontrolni broj objekta je oznaka koja je dobivena prilikom registracije objekta od strane nadležnog tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH;
- r) registracija objekata je utvrđivanje propisanih veterinarsko-zdravstvenih uvjeta u prehrambenim i drugim objektima iz oblasti veterinarstva u smislu da li oni glede izgradnje, opreme, načina rada, stručnog kadra, tehničkog uređenja, samokontrole i higijene odgovaraju propisanim uvjetima,
- s) trup je cijeli trup zaklane životinje nakon iskrvarenja, odstranjenih unutarnjih organa (evisceracija), odstranjenih nogu u karpalnom i tarzalnom zglobu, odstranjene glave, repa i vimena;
- š) meso peradi su svi dijelovi domaćih kokoški, ćurana, biserki, patki, guski i nojeva, koji su uporabljivi za ljudsku prehranu;
- t) proizvodi od jaja su proizvodi za prehranu ljudi izrađeni od različitih dijelova jaja ili njihove mješavine, poslije odstranjivanja ljuske i membrane;

- u) sirovo mlijeko je nepromijenjena izlučevina mliječne žlijezde jedne ili više krava, ovaca, koza ili bivolica koje nije zagrijavano iznad temperature od 40C ili podvrgnuto postupku s jednakovrijednim učinkom;
- v) Deklaracija je oznaka propisana Pravilnikom o općem deklariranju ili označavanju upakirane hrane ("Službeni glasnik BiH", broj 87/08);
- z) "BA" je veterinarska oznaka ovalnog oblika koja predstavlja dvoslovni kod Bosne i Hercegovine po standardu BAS EN ISO 3166-1, BAS ISO 3166-2, BAS ISO 3166-3.

POGLAVLJE II. NAČIN I POSTUPAK OBILJEŽAVANJA MESA

Odjeljak A. Trupovi i organi zaklanih kopitara i papkara

Članak 4. (Obilježavanje tijekom obrade)

- (1) Svi dijelovi papkara, odnosno kopitara nakon klanja moraju se obilježiti papirnim oznakama, karticama ili na drugi način da se uspostavi veza između glave, trupa i organa nakon odvajanja.
- (2) Obilježavanje iz stavka (1) ovoga članka vrši se pod nadzorom ovlaštenog veterinaru ili veterinarskog inspektora.
- (3) Nijedan dio zaklane životinje iz stavka (1) ovoga članka ne smije se odstraniti dok ovlaštenu veterinar ili veterinarski inspektor ne izvrši pregled.

Članak 5. (Papirne oznake)

Papirne oznake i kartice kojima se obilježavaju svi dijelovi zaklanih papkara, odnosno kopitara trebaju biti bijele boje, a svaki dio veličine 4 cm x 6 cm. Dijelovi papirne oznake su međusobno perforirani, tako da se pri korištenju mogu lako odvajati. Brojevi na svakom dijelu moraju biti ispisani tamnom bojom, a njihova visina mora iznositi 2 cm.

Članak 6. (Način obilježavanja)

- (1) Obilježavanja dijelova zaklanih papkara, odnosno kopitara papirnim oznakama i karticama vrši se na slijedeći način:
 - a) dijelovi trupa i organa zaklanih papkara (goveda, junadi, teladi i bivola), odnosno kopitara, obilježavaju se šestodijelnim papirnim oznakama ili karticama i to: prvim dijelom obilježava se koža, drugim glava, trećim i četvrtim dijelom obilježavaju se obje polovice trupa, petim dijelom grudni, a šestim dijelom trbušni organi;
 - b) dijelovi trupa i organa zaklanih svinja, obilježavaju se četverodijelnim papirnim oznakama ili karticama i to: prva i druga oznaka stavljaju se na obje polovice trupa, treća se stavlja na zajednički izvađene trbušne i grudne organe, a četvrta na jezik. Ako se iz bilo kog razloga od trupa svinje mora odvojiti glava ili neki drugi organ, koriste se oznake s toliko dijelova da svaki dio trupa, odvojeni organ ili dio organa bude posebice obilježen u trenutku pregleda;
 - c) dijelovi trupa i organa zaklanih ovaca, janjadi, koza i jaradi obilježavaju se s onoliko dijelova oznaka koliko ima dijelova trupa ili odvojenih organa u trenutku pregleda.
- (2) Poslije pregleda, procjene i obilježavanja trupa i organa zaklanih papkara, odnosno kopitara, papirne oznake ili kartice moraju se skinuti s mjesta na koja su stavljena.

Članak 7.
(Obilježavanje nakon obrade i pregleda)

- (1) Ako se veterinarsko-zdravstvenim pregledom ne može ocijeniti da su trup i organi zaklanih papkara, odnosno kopitara uporabljivi za prehranu ljudi, na trup i pripadajuće organe se stavlja kartica s oznakom "ZADRŽANO".
- (2) Dijelovi kartice iz stavka (1) ovoga članka stavljaju se na trup, dijelove trupa i organe zaklanih papkara, odnosno kopitara na mjesta propisana člankom 16. ovoga Pravilnika.
- (3) Karticu s oznakom "ZADRŽANO" stavlja ovlašteni veterinar ili veterinarski inspektor i ona mora ostati na mjestu na koje je stavljena sve dok ovlašteni veterinar ili veterinarski inspektor ne ocijeni uporabljivost trupa i organa zaklanih papkara, odnosno kopitara;

Članak 8.
(Izgled kartice)

- (1) Kartica s oznakom "ZADRŽANO" treba biti šestodijelna, s tim da svaki dio bude veličine 3,5 cm x 7 cm. Svih šest dijelova međusobno moraju biti povezani perforacijama, tako da se pri korištenju mogu lako odvajati. Kartica je žute boje, a natpisi na njoj otiskani uokvirenim crnim slovima, visine 0,8 cm.
- (2) Pojedinačni dio kartice ima dvije strane.
 - a) Na strani 1. u gornjem redu je tekst: " VETERINARSKA INSPEKCIJA" , a u donjem dijelu je tekst: " ZADRŽANO";
 - b) Na strani 2., u gornjem redu je otiskan redni broj kartice arapskim brojem, veličine 1 cm, a u donjem dijelu je tekst: "ZADRŽANO".
- (3) Papirne kartice s tekstom "ZADRŽANO" se mogu koristiti samo jedanput.

Članak 9.
(Obilježavanje žigom i vrućim žigom)

- (1) Trupovi i organi, odnosno meso zaklanih papkara, odnosno kopitara, poslije veterinarsko-zdravstvenog pregleda i ocjene, obilježavaju se žigom ili vrućim žigom, čiji otisak na mesu i organima poslije stavljanja mora biti jasan i čitljiv.
- (2) Boja koja se koristi za stavljanje žiga mora biti plava, neškodljiva za zdravlje ljudi.
- (3) Etiketa za zbirno pakiranje mesa i organa mora imati serijski broj, a o utrošku etiketa vodi se evidencija.

Članak 10.
(Obilježavanje mesa i organa ocijenjenih uporabljivim za prehranu ljudi)

- (1) Meso i organe zaklanih papkara, odnosno kopitara, koji su ocijenjeni kao uporabljivi za prehranu ljudi, obilježava ovlašteni veterinar ili veterinarski inspektor.
- (2) Ovalni žig i pečat za obilježavanje sadrži:
 - a) u gornjem redu tekst: "BOSNA I HERCEGOVINA" ili kratica imena države "BA" ;
 - b) u donjem dijelu tekst: "VETERINARSKA INSPEKCIJA";
 - c) u sredini, veterinarski kontrolni broj objekta i ispod njega datum izvršenog pregleda;
 - d) ispod datuma izvršenog pregleda dodaje se numeracija pod kojom se zadužuje ovlašteni veterinar ili veterinarski inspektor.Ovalni žig i pečat je širine 6,5 cm i visine 4,5 cm. Visina slova je 0,8 cm, visina brojeva datuma 0,5 cm, visina veterinarskog kontrolnog broja objekta 1 cm. Izgled ovalnog žiga i pečata nalazi se u Pravitku I ovoga Pravilnika (Primjerak 1.).
- (3) Okrugli žig i pečat za obilježavanje sadrži:

- a) u gornjem redu tekst: " VETERINARSKA INSPEKCIJA";
- b) u donjem redu naziv općine u kojoj je sjedište registriranog objekta;
- c) u sredini, veterinarski kontrolni broj i ispod njega datum izvršenog pregleda;
- d) ispod datuma izvršenog pregleda dodaje se numeracija pod kojom se zadužuje ovlašteni veterinar ili veterinarski inspektor.

Okrugli žig i pečat je prečnika 4,5 cm. Visina slova je 0,8 cm, visina brojeva datuma 0,5 cm, visina veterinarskog kontrolnog broja 1 cm. Izgled okruglog žiga i pečata nalazi se u Pravitku I ovoga Pravilnika (Primjerak 2.).

(4) Veterinarski kontrolni broj, osim uvjeta propisanih člankom 4. Odluke o uvjetima kojima moraju udovoljavati objekti za klanje životinja, obradu, preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 27/05) treba sadržati i brojčanu oznaku entiteta i Brčko Distrikta BiH i to: 1 - oznaka Brčko Distrikta BiH, 2 - oznaka Federacije BiH i 3 - oznaka Republike Srpske.

Članak 11. (Uporaba žiga)

(1) Sukladno čl. 30. i 31. Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini, objekti za koje je prilikom registracije utvrđeno da u potpunosti ispunjavaju sve propisane uvjete i koji kao takvi nemaju ograničenja u trgovini za obilježavanje trupova, polutki, četvrti i organa koji su ocijenjeni kao uporabljivi za prehranu ljudi koriste isključivo žig i pečat iz članka 10. stavak 2. ovoga Pravilnika.

(2) Sukladno čl. 30. i 31. Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini, objekti za koje je prilikom registracije utvrđeno da ne ispunjavaju u potpunosti sve propisane uvjete i koji kao takvi imaju ograničenja u trgovini za obilježavanje trupova, polutki, četvrti i organa koji su ocijenjeni kao uporabljivi za prehranu ljudi, koriste isključivo žig i pečat iz članka 10. stavak (3) ovoga Pravilnika. Objekti iz ovoga stavka mogu stavljati u promet sirovine, proizvode ili prehrambene proizvode isključivo u vlastitim prodajnim objektima i ne mogu ih prodavati na drugim prodajnim mjestima ili u drugim objektima.

(3) Sukladno st. (1). i (2) ovoga članka meso kopitara i bivola obilježava se žigom i pečatom u kome je ispisana i vrsta mesa: "MESO KOPITARA" ili "MESO BIVOLA". Izgled ovih žigova i pečata nalazi se u Pravitku I ovoga Pravilnika (Primjerak 3. i 4.).

(4) Meso svinja i divljači koji su pregledani na trihinelozu, pored žiga i pečata iz članka 10. st. (2) i (3) i žiga i pečata iz članka 22. stavak (1) ovoga Pravilnika obilježava se i okruglim žigom prečnika 2,5 cm, u kojem je ispisano slovo "T" visine 1 cm u sredini žiga. Izgled ovog žiga nalazi se u Pravitku I ovoga Pravilnika (Primjerak 5.).

Članak 12. (Obilježavanje mesa i organa ocijenjenih uvjetno uporabljivim za prehranu ljudi)

Trupovi, polutke, četvrti i organi Životinja koji su ocijenjeni kao uvjetno uporabljivim za prehranu ljudi, obilježavaju se žigom u obliku kvadrata i veličine stranica 6 cm. Žig sadrži tekst:

- a) u gornjem redu: "VETERINARSKA INSPEKCIJA";
- b) u donjem redu naziv općine u kojoj je sjedište registriranog objekta;
- c) u sredini, veterinarski kontrolni broj i ispod njega datum izvršenog pregleda;
- d) za meso kopitara, bivola i divljači u žigu ispisani naziv vrste mesa.

Visina slova je 0,8 cm, visina brojeva datuma 0,5 cm, a visina veterinarskog kontrolnog broja 1 cm. Izgled ovoga žiga nalazi se u Pravitku I ovoga Pravilnika (Primjerak 6.).

Članak 13.

(Obilježavanje mesa i organa ocijenjenih uporabljivim za preradu)

Trupovi, polutke, četvrti i organi koji su ocijenjeni kao uporabljivi za preradu, obilježavaju se žigom u obliku pravokutnika sa stranicama veličine 6 cm x 4 cm. Žig sadrži tekst:

- a) u gornjem redu: "VETERINARSKA INSPEKCIJA";
- b) u donjem redu naziv općine u kojoj je sjedište registriranog objekta;
- c) u sredini, veterinarski kontrolni broj i ispod njega datum izvršenog pregleda;
- d) za meso kopitara, bivola i divljači u žigu ispisan naziv vrste mesa;
- e) tekst: "ZA PRERADU".

Izgled ovog žiga nalazi se u Pravitku I ovoga Pravilnika (Primjerak 7.).

Članak 14.

(Obilježavanje mesa i organa ocijenjenih neuporabljivim za prehranu ljudi)

Trupovi, polutke, četvrti i organi svih vrsta životinja koji su ocijenjeni kao neuporabljivi za prehranu ljudi, obilježavaju se žigom u obliku ravnougaonog trokuta, stranica veličine 5 cm.

Žig sadrži tekst:

- a) "VETERINARSKA INSPEKCIJA";
- b) naziv općine u kojoj je sjedište registriranog objekta;
- c) u sredini, veterinarski kontrolni broj i ispod njega datum izvršenog pregleda.

Izgled ovog žiga nalazi se u Pravitku I ovoga Pravilnika (Primjerak 8.).

Članak 15.

(Obilježavanje slabo bobičavog mesa zaklanih životinja)

- (1) Trupovi i glave slabo bobičavih zaklanih papkara i kopitara koji se osposobljavaju zamrzavanjem, obilježavaju se karticom na kojoj mora biti ispisano:

PRIVREMENO ZADRŽANO BOBIČAVO

Z a z a m r z a v a n j e

Datum početka osposobljavanja

Datum završetka osposobljavanja

M.P. Ovlašteni veterinar ili veterinarski inspektor

- (2) Kartica iz stavka (1) ovoga članka crvene je boje, veličine 14 x 7 cm.

Članak 16.

(Mjesto postavljanja žiga)

(1) Trup, polutke, četvrti i organi zaklanih papkara, odnosno kopitara koji su ocijenjeni kao uporabljivi za prehranu ljudi obilježavaju se žigom na određenim mjestima:

- a) kod goveda, junadi, teladi, bivola i kopitara žigovi se stavljaju na obje polovice trupa, i to :

- 1) vanjska strana buta;
- 2) leđa u predjelu iznad bubrega;
- 3) grudi;
- 4) plećke;

- b) kod svinja žigovi se stavljaju na obje polovice trupa, i to :

- 1) vanjska strana buta iznad metatarzalnog zgloba;
- 2) leđa u predjelu iznad bubrega;
- 3) plećke iznad metakarpalnog zgloba;

- c) kod ovaca i koza žigovi se stavljaju s obje strane trupa ili polutke, i to na:

- 1) plećku;
 - 2) unutarnju stranu buta;
 - d) kod prasadi, janjadi i jaradi žig se stavlja na leđa između plećki i na unutarnju stranu buta;
 - e) na polutke svinja, trupove prasadi i divljači stavlja se žig propisan člankom 11. stavak (4) ovoga Pravilnika, na gornji dio vanjske strane buta;
 - f) glava, jezik, srce, pluća i jetra koji su ocijenjeni kao uporabljivi za prehranu ljudi, obilježavaju se žigom ili vrućim žigom. Ako glava ili jezik ovaca i koza nisu odvojeni od trupa, ne moraju se posebice obilježavati.
- (2) Izuzetno od odredbi stavka (1). toč. a), b), c) i d) ovoga članka, ukoliko se rasijecanje za dalju obradu ili preradu obavlja u istom objektu u kojem je obavljeno i klanje, trup se obilježava stavljanjem žiga na grudi u blizini grudne kosti, a unutarnji organi se ne obilježavaju.

Članak 17. **(Označavanje upakiranog mesa)**

- (1) Ako se iz objekta otprema ohlađeno ili zamrznuto neupakirano meso u osnovnim dijelovima i organi ili iznutrice u zbirnom pakiranju, a namijenjeni su daljnjoj obradi, doradi ili preradi u drugom objektu, oznaka žiga i pečata i datum klanja ili zamrzavanja se stavlja na vanjskoj strani zbirnog pakiranja, tako da se oznaka pri otvaranju poništi. Sadržaj i oblik oznake žiga i pečata propisani su člankom 10. st. (2). i (3) ovoga Pravilnika.
- (2) Ako se iz objekta otprema ohlađeno ili zamrznuto, prethodno upakirano meso, u osnovnim dijelovima, organi ili iznutrice, umotani u folije ili stavljeni u kese, a zatim u zbirno pakiranje, svaki dio mora biti obilježen žigom i pečatom s datumom klanja. Na vanjsku površinu zbirnog pakiranja stavlja se oznaka žiga i pečata, datum klanja ili zamrzavanja tako da se oznaka žiga i pečata pri otvaranju zbirnog pakiranja poništi. Sadržaj i oblik oznake žiga i pečata propisani su člankom 10. st. (2) i (3) ovoga Pravilnika.
- (3) Ako se komadi mesa ili unutarnji organi, upakirani u jedinično pakiranje, stavlja u promet, na ambalažu se stavlja oznaka žiga i pečata, datum klanja i/ili zamrzavanja. Na vanjsku površinu zbirnog pakiranja stavlja se oznaka žiga i pečata, datum klanja i/ili zamrzavanja tako da se oznaka žiga i pečata pri otvaranju zbirnog pakiranja poništi. Sadržaj i oblik oznake žiga i pečata propisani su člankom 10. st. (2) i (3) ovoga Pravilnika.

Odjeljak B. Trupovi, meso i organi zaklane peradi i kunića

Članak 18. **(Trupovi, meso i organi zaklane peradi)**

- (1) Cijeli trupovi peradi, ocijenjeni kao uporabljivi za prehranu ljudi, u prometu se mogu nalaziti samo upakirani u kesu ili drugu odgovarajuću ambalažu.
- (2) Trupovi, rasječeno meso (konfekcionirano) i iznutrice zaklane peradi, koji su ocijenjeni kao uporabljivi za prehranu ljudi, obilježavaju se na slijedeći način i to, ako se:
- a) u promet stavljaaju pojedinačno upakirani trupovi, oznaka žiga i pečata tiska se na etiketi, kesi ili drugoj ambalaži;
 - b) u promet stavljaaju dijelovi trupa ili unutarnji organi upakirani u pojedinačno pakiranje, oznaka žiga i pečata tiska se na etiketi, kesi ili drugoj ambalaži.
- (3) Izgled i korištenje žiga i pečata iz stavka 2. toč. a) i b) ovoga članka propisani su člankom 10. st. (2) i (3) i člankom 11. st. (1) i (2) ovoga Pravilnika.
- (4) Na zbirno pakiranje mesa i iznutrica iz stavka (2) ovoga članka stavlja se oznaka žiga i pečata tiskana na numerisanoj etiketi, datum klanja ili zamrzavanja tako da se oznaka žiga i pečata pri otvaranju zbirnog pakiranja poništi. Izgled i korištenje oznake žiga i pečata propisani su odredbama članka 10. st. (2) i (3) i čl. 11. st. (1) i (2) ovoga Pravilnika.

Članak 19.
(Trupovi, meso i organi drugih pernatih životinja)

Obilježavanje trupova, mesa i organa pernatih životinja (noj, emu i dr.) koji su ocijenjeni kao uporabljivi za prehranu ljudi, vrši se sukladno odredbama čl. 10. i 11. ovoga Pravilnika, stavljanjem žiga na obje strane grudi, na vrat, batak i krila, a na zbirno pakiranje na način propisan odredbama članka 18. ovoga Pravilnika.

Članak 20.
(Trupovi i meso zaklanih kunića)

Trupovi, rasječeno meso i iznutrice zaklanih kunića koji su ocijenjeni kao uporabljivi za prehranu ljudi, obilježavaju se na način propisan odredbama članka 18. ovoga Pravilnika.

Odjeljak C. Odstrijeljena divljač, trupovi i meso divljači

Članak 21.
(Odstrijeljena divljač, trupovi i meso divljači)

Na trup i pripadajuće organe odstrijeljene sitne, krupne ili pernate divljači stavlja se papirna oznaka koja sadrži podatak o mjestu odstrjela i datumu odstrjela.

Članak 22.
(Izgled žiga)

(1) U objektu za obradu i rasijecanje divljači iz uzgoja i odstrijeljene krupne divljači, poslije skidanja kože, trup, rasječeno meso i organi koji su ocijenjeni kao uporabljivi za prehranu ljudi, obilježava se petokutnim žigom i pečatom koji sadrži slijedeće podatke:

- a) u gornjem dijelu kratica imena države "BA" ispisana velikim tiskanim slovima;
- b) u donjem dijelu tekst: "VETERINARSKA INSPEKCIJA";
- c) u sredini, veterinarski kontrolni broj objekta i ispod njega datum izvršenog pregleda;
- d) ispod datuma izvršenog pregleda dodaje se numeracija pod kojom se zadužuje ovlašteni veterinar ili veterinarski inspektor.

Visina slova je 0,8 cm, visina brojeva datuma 0,5 cm, visina veterinarskog kontrolnog broja 1 cm.

Otisak žiga i pečata iz ovoga stavka stavlja se na mjesta propisana člankom 16. stavak 1. toč. a) i b) ovoga Pravilnika. Izgled ovoga žiga nalazi se u Pravitku I ovoga Pravilnika (Primjerak 9.).

(2) U objektu za obradu i rasijecanje divljači iz uzgoja i odstrijeljene sitne divljači, poslije skidanja kože, trup, rasječeno meso i organi koji su ocijenjeni kao uporabljivi za prehranu ljudi, obilježavaju se petokutnim žigom i pečatom koji sadrži slijedeće podatke:

- a) u gornjem dijelu kratica imena države "BA" ispisana velikim tiskanim slovima;
- b) u donjem dijelu tekst: " VETERINARSKA INSPEKCIJA";
- c) u sredini, veterinarski kontrolni broj objekta i ispod njega datum izvršenog pregleda;
- d) ispod datuma izvršenog pregleda dodaje se numeracija pod kojom se zadužuje ovlašteni veterinar ili veterinarski inspektor.

Visina svih znakova na žigu i pečatu je 0,2 cm. Otisak žiga/pečata iz ovoga stavka stavlja se na mjesta propisana člankom 16. stavak (1) točka d) ovoga Pravilnika. Izgled ovoga žiga nalazi se u Pravitku I ovoga Pravilnika (Primjerak 10.).

(3) Veličina žiga i pečata iz st. (1) i (2) ovoga članka mora biti dovoljna da sadrži sve potrebite podatke jasne i čitljive.

Članak 23.
(Označavanje upakiranog mesa i organa divljači)

(1) Na pojedinačnim pakiranjima mesa i iznutrica divljači oznaka zdravstvene ispravnosti iz predhodnog članka stavlja se tako da se natiska na ambalažu ili nalijepi etiketa s otisnutim žigom i pečatom.

(2) Na zbirno pakiranje mesa i iznutrica divljači, stavlja se oznaka žiga i pečata tiskana na etiketi, datum pregleda i zamrzavanja tako da se oznaka žiga i pečata pri otvaranju zbirnog pakiranja poništi. Izgled žiga i pečata propisan je odredbama članka 22. ovoga Pravilnika.

POGLAVLJE III. NAČIN I POSTUPAK OBILJEŽAVANJA SIROVINA, PROIZVODA I PREHRAMBENIH PROIZVODA

Članak 24.
(Veterinarska oznaka zdravstvene ispravnosti)

(1) Sirovine, proizvodi ili prehrambeni proizvodi prije otpreme iz objekta za proizvodnju moraju biti obilježeni veterinarskom oznakom zdravstvene ispravnosti u obliku žiga i pečata (u daljnjem tekstu: veterinarska oznaka).

(2) Ako se sirovine, proizvodi ili prehrambeni proizvodi upućuje na dalju obradu, doradu, odnosno preradu u neki drugi objekat, prije ponovnog stavljanja u promet obilježavaju se veterinarskom oznakom u kojoj su navedeni obavljeni postupci obrade, dorade, odnosno prerade.

(3) Veterinarska oznaka mora biti čitka, ne može se izbrisati i njezini znakovi moraju biti jasni. Oznaka mora biti na sirovini, proizvodu ili prehrambenom proizvodu odnosno na ambalaži.

Članak 25.
(Način postavljanja veterinarske oznake)

(1) Veterinarska oznaka stavlja se na sirovine, proizvode ili prehrambene proizvode na jedan od slijedećih načina:

a) na proizvod tako da se otisne pečatom, žigom, vrućim žigom ili postavi pločicu od otpornog materijala koja se ne može ukloniti i koja ispunjava sve higijenske zahtjeve;

b) na ambalažu tako da se natiska, otisne pečatom, odnosno žigom ili nalijepi etiketa s veterinarskom oznakom;

c) na paket tako da se otisne pečatom, odnosno žigom, nalijepi etiketa s veterinarskom oznakom ili postavi pločica od otpornog materijala koja se ne može ukloniti i koja ispunjava sve higijenske uvjete.

(2) Veterinarska oznaka za pojedinačna pakiranja je ovalnog oblika i sadrži:

a) u gornjem redu dvoslovni kod Bosne i Hercegovine "BA";

b) u donjem redu veterinarski kontrolni broj objekta.

Izgled ove oznake nalazi se u Pravitku I ovoga Pravilnika (Primjerak 11.).

(3) Veterinarska oznaka po veličini treba biti prilagođena veličini pojedinačnih pakiranja, jasno vidljiva i neizbrisiva, a slova i brojevi jasno čitljivi.

(4) Veterinarska oznaka za zbirno pakiranje ovalnog je oblika, širine 6,5 cm, visine 4,5 cm ili okruglog oblika prečnika 4,5 cm i sadrži:

a) u gornjem redu tekst, "BOSNA I HERCEGOVINA";

b) u donjem dijelu tekst: "VETERINARSKA INSPEKCIJA";

c) a u sredini, veterinarski kontrolni broj objekta.

Visina slova je 0,8 cm, a visina veterinarskog broja objekta je 1 cm.

Veterinarsku oznaku ovalnog oblika koriste isključivo objekti za proizvodnju i preradu proizvoda životinjskog podrijetla sukladno s člankom 11. stavak (1) ovoga Pravilnika, dok veterinarsku oznaku

okruglog oblika koriste isključivo objekti za proizvodnju i preradu proizvoda životinjskog podrijetla sukladno s člankom 11. stavak (2) ovoga Pravilnika.

(5) Na pakete od kartona nije dozvoljeno tiskati veterinarske oznake.

(6) Veterinarska oznaka stavlja se na vanjsku površinu zbirnog pakiranja, tako da se pri otvaranju ponš{ti.

(7) O utrošku veterinarskih oznaka iz stavka (4) ovoga članka vodi se evidencija.

Članak 26. (Proizvodi od mesa)

(1) Pojedinačni proizvodi od mesa obilježavaju se na način propisan odredbama čl. 24. i 25. ovoga Pravilnika.

(2) Na zbirno pakiranje stavlja se veterinarska oznaka i datum proizvodnje, tako da se veterinarska oznaka pri otvaranju poništi.

(3) Sadržaj i oblik veterinarske oznake iz stavka (2) ovoga članka propisani su člankom 25. stavak

(4) ovoga Pravilnika.

Članak 27. (Mlijeko i proizvodi od mlijeka)

(1) Mlijeko koje je pakirano u pojedinačnu ambalažu i pojedinačni proizvodi od mlijeka, ocijenjeni uporabljivim za prehranu ljudi, obilježavaju se na način propisan odredbama čl. 24. i 25. ovoga Pravilnika.

(2) Na zbirno pakiranje stavlja se veterinarska oznaka i nadnevak proizvodnje, tako da se veterinarska oznaka pri otvaranju poništi.

(3) Sadržaj i oblik veterinarske oznake iz stavka (2) ovoga članka propisani su člankom 25. stavak

(4) ovoga Pravilnika.

(4) Vozilo za transport (cisterna), odnosno zbirni kontejner za sirovo mlijeko koje je uporabljivo za prehranu ljudi, ima oznaku "SIROVO MLJEKO".

Članak 28. (Obilježavanje mlijeka uvjetno uporabljivog za prehranu ljudi)

Vozilo za transport (cisterna), odnosno zbirni kontejner (kanta), u kojem je uvjetno uporabljivo mlijeko za prehranu ljudi se obilježavaju oznakom crvene boje, na kojoj je ispisan tekst "UVJETNO UPORABLJIVO ZA PREHRANU LJUDI". Visina slova na vozilu je 25 cm, a visina slova na kanti 10 cm.

Članak 29. (Jaja i proizvodi od jaja)

(1) Jaja pakirana u ambalažu i pojedinačni proizvodi od jaja ocijenjeni uporabljivim za prehranu ljudi obilježavaju se na način propisan odredbama čl. 24. i 25. ovoga Pravilnika.

(2) Na zbirno pakiranje stavlja se veterinarska oznaka i datum proizvodnje, tako da se veterinarska oznaka pri otvaranju poništi.

(3) Sadržaj i oblik veterinarske oznake iz stavka (2) ovoga članka propisani su člankom 25. stavak

(4) ovoga Pravilnika.

(4) Pored veterinarskih oznaka iz stavka (2) ovoga članka, na zbirnom pakiranju tekućeg proizvoda od jaja mora stajati i tekst: "NEPASTERIZIRAN PROIZVOD OD JAJA, NAMIJENJEN ZA DALJU OBRADU" sa naznačenim datumom i vremenom razbijanja jaja.

Članak 30.
(Ribe, rakovi, mekušci, žabe, puževi i njihovi proizvodi)

- (1) Transportni kontejner (cisterna, bazen i sl.) kojim se prevozi ili isporučuje živa riba, mora biti obilježen oznakom "ŽIVA RIBA".
- (2) Pojedinačno upakirana ohlađena ili smrznuta riba, rakovi, školjke, mekušci, žabe, puževi i dr. kao i njihovi proizvodi, ocijenjeni uporabljivim za prehranu ljudi obilježavaju se na način propisan odredbama čl. 24. i 25. ovoga Pravilnika.
- (3) Na zbirno, odnosno rinfuzno pakiranje (kontejner od stiropora i dr.) ohlađene ili smrznute ribe, rakova, školjki, mekušaca, žaba, puževa i dr. ocijenjenim uporabljivim za prehranu ljudi stavlja se veterinarska oznaka i datum, tako da se ona pri otvaranju zbirnog pakiranja poništi.
- (4) Sadržaj i oblik veterinarske oznake iz stavka (3) ovoga članka propisani su člankom 25. stavak (4) ovoga Pravilnika.

Članak 31.
(Med i proizvodi od meda)

- (1) Transportni kontejner (cisterna, kanta i dr.) kojim se prevozi med u prometu, mora biti vidno obilježen oznakom "MED".
- (2) Med koji je upakiran u pojedinačnu ambalažu i pojedinačni proizvodi od meda, ocijenjeni uporabljivim za prehranu ljudi, obilježavaju se na način propisan odredbama čl. 24. i 25. ovoga Pravilnika.
- (3) Na zbirno pakiranje stavlja se veterinarska oznaka i datum proizvodnje, tako da se veterinarska oznaka pri otvaranju poništi.
- (4) Sadržaj i oblik veterinarske oznake iz stavka 3. ovoga članka propisani su člankom 25. stavak 4. ovoga Pravilnika.

Članak 32.
(Drugi proizvodi)

- (1) Drugi proizvodi koji nisu obuhvaćeni čl. 26., 27., 28., 29., 30. i 31. ovoga Pravilnika, a koji su ocijenjeni uporabljivim za prehranu ljudi obilježavaju se na način propisan odredbama čl. 24. i 25. ovoga Pravilnika.
- (2) Na zbirno pakiranje stavlja se veterinarska oznaka i datum proizvodnje, tako da se veterinarska oznaka pri otvaranju poništi.
- (3) Sadržaj i oblik veterinarske oznake iz stavka (2) ovoga članka propisani su člankom 25. stavak (4) ovoga Pravilnika.

Članak 33.
(Proizvodi proizvedeni u vlastitom kućanstvu)

- (1) Za proizvode životinjskog podrijetla proizvedene u vlastitom kućanstvu/gospodarstvu, koji se stavljaju u promet (vlastite prodavnice, pijace, tržnice itd.) ne primjenjuju se odredbe čl. 24. i 25. ovoga Pravilnika.
- (2) Proizvođači koji stavljaju u promet proizvode iz stavka (1) ovoga članka moraju posjedovati dokumentaciju o obavljenom veterinarsko-zdravstvenom pregledu i potvrdu o njihovoj veterinarsko-zdravstvenoj ispravnosti, kao i registarski broj kućanstva/gospodarstva.
- (3) Ako se proizvodi iz stavka (1) ovoga članka daju za javnu potrošnju putem posrednika isti moraju biti vidljivo obilježeni (na proizvodu ili ambalaži) velikim tiskanim slovima: "PROIZVEDENO U VLASTITOM KUĆANSTVU/GOSPODARSTVU" i registarskim brojem kućanstva/gospodarstva.

Članak 34.
(Označavanje neuporabljivih proizvoda za prehranu ljudi)

(1) Proizvodi koji su ocijenjeni neuporabljivim za prehranu ljudi i za koje važi zabrana stavljanja u promet, označavaju se na samom proizvodu, ambalaži ili paketu s oznakom iz članka 24., odnosno članka 25. ovoga Pravilnika, dijagonalnim precrtavanjem dvjema paralelnim ravnim linijama, međusobno udaljenim najmanje 1 cm i različite boje od boje oznake, pri čemu svaka linija dva puta presijeca rub oznake i prelazi 1 cm preko njega. Pored linija stavlja se faksimil ovlaštenog veterinara ili veterinarskog inspektora koji je dao ocjenu neuporabljivosti.

(2) Ako se proizvodi iz stavka (1) ovoga članka ne smiju na propisan način preraditi ili obraditi, to se navede u veterinarskoj potvrdi odnosno certifikatu. Navode se također i razlozi postavljanja veterinarske oznake iz stavka (1) ovoga članka. Takve veterinarske oznake, odnosno certifikate dozvoljeno je odstraniti samo s dozvolom i pod nadzorom ovlaštenog veterinara ili veterinarskog inspektora.

Članak 35.
(Druge oznake)

Na određenim sirovinama, proizvodima ili prehrambenim proizvodima, osim veterinarske, moraju biti i sljedeće oznake:

- a) tekst, "sirovo mlijeko", za sirovo mlijeko namijenjeno neposredno za prehranu ljudi;
- b) tekst, "izrađeno od sirovog mlijeka", za mliječne proizvode izrađene od sirovog mlijeka kod kojih proizvodni proces ne uključuje toplinsku obradu uključujući i termizaciju;
- c) tekst, "sirovo mlijeko za preradu", kod kojeg proizvodni proces uključuje toplinsku obradu;
- d) vrstu uporabljene toplinske obrade na kraju proizvodnog procesa kod termički obrađenog mlijeka i mliječnih proizvoda;
- e) rok trajanja odnosno datum uporabe na mliječnim proizvodima kod kojih se može pojaviti rast mikroorganizama;
- f) jasno označen rok uporabe na zamrznutom mesu za izradu proizvoda od mesa;
- g) vrste mesa uporabljene za proizvod od mesa, na proizvodima od mesa kod kojih iz komercijalne deklaracije to nije vidljivo;
- h) datum proizvodnje na sirovinama, proizvodima ili prehrambenim proizvodima koji se šalju na ambaliranje (ambalažiranje) odnosno preambaliranje (preambalažiranje) prilikom žega ovlaštenu veterinar ili veterinarski inspektor mora imati podatke o roku, odnosno datumu uporabe;
- i) mjesec i godinu zamrzavanja za zamrznuto meso.

POGLAVLJE IV. OZNAČAVANJE ŠARŽE

Članak 36.
(Obveza proizvođača)

Proizvođač je dužan svaku ambalažnu jedinicu sirovina, proizvoda ili prehrambenog proizvoda označiti jasnom oznakom šarže, tako da je moguća njihova identifikacija i nesporna povezanost s veterinarskom potvrdom o njihovoj zdravstvenoj ispravnosti.

Članak 37.
(Važenje veterinarske oznake)

(1) Veterinarska oznaka važi samo u slučaju da je za sirovine, proizvode ili prehrambene proizvode izdata veterinarska potvrda.

(2) Originalne veterinarske potvrde čuvaju se u objektu iz kojeg se sirovine, proizvodi ili prehrambeni proizvodi otpremaju, a preslici kod ovlaštenog veterinara ili veterinarskog inspektora koji obavlja veterinarsko-zdravstvene preglede u tom objektu.

POGLAVLJE V. NAČIN I POSTUPAK IZRADE, ZADUŽENJA I RAZDUŽENJA ŽIGOVA I PEČATA

Članak 38. (Izrada žigova i pečata)

(1) Nadležno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH, koje je izvršilo registraciju objekta, posebnim rješenjem daje odobrenje za izradu žiga i pečata, vodi službenu evidenciju o izrađenim žigovima i pečatima i povlači ih iz uporabe o čemu se donosi posebno rješenje.

(2) Troškove izrade žigova, pečata i etiketa snosi registrirani objekat, sukladno s rješenjem iz stavka (1) ovoga članka.

(3) Izgled žigova i pečata nalazi se u Prilogu I koji je sastavni dio ovog Pravilnika.

Članak 39. (Zaduženje i razduženje žigova i pečata)

(1) Nadležno tijelo iz članka 38. stavak (1) ovoga Pravilnika zadužuje imenom i prezimenom ovlaštenog veterinara ili veterinarskog inspektora za izrađene i izdane žigove i pečate za svaki objekat posebno.

(2) Nadležno tijelo iz članka 38. stavak (1) ovoga Pravilnika dodjeljuje jedinstvenu numeraciju koja se nalazi na svakom zaduženom žigu i pečatu za svakog ovlaštenog veterinara ili veterinarskog inspektora koji vrši veterinarsko-zdravstveni nadzor u objektu. Broj izrađenih žigova i pečata će ovisiti o obujmu proizvodnje, a što određuje navedeno nadležno tijelo.

(3) Žig i pečat je vlasništvo objekta i može se koristiti samo u objektu za koji je izrađen. Žig i pečat može koristiti samo ovlašteni veterinar ili veterinarski inspektor i ne smije se iznositi i koristiti van objekta.

(4) Ukoliko objekat prestane da ispunjava propisane uvjete, ovlašteni veterinar ili veterinarski inspektor je dužan obavijestiti nadležno tijelo iz članka 38. stavak (1) ovoga Pravilnika, o utvrđenom stanju i vratiti njemu zadužene žigove i pečate, kako bi se donijelo rješenje o oglašavanju prethodno donesenog rješenja nevažećim.

Članak 40. (Ovlašteni veterinar)

(1) Ovlašteni veterinar je veterinar kojeg za obavljanje pojedinačnih djelatnosti uposle ili ovlaste nadležni organi entiteta i Brčko Distrikta BiH, a po propisanoj proceduri.

(2) Za ovlaštenog veterinara iz stavka (1) ovoga članka može se ovlastiti osoba koja ima najmanje tri godine radnog iskustva u struci i položeni stručni ispit.

(3) Ovlaštenom veterinaru iz stavka (1) ovoga članka određuje se rješenjem vrsta poslova za koje se ovlašćuje.

(4) Ovlašteni veterinar ima iskaznicu čiji oblik i sadržaj te način izdavanja i vođenja evidencije o izdanim iskaznicama propisuju nadležni organi iz stavka (1) ovoga članka.

(5) Nadzor nad radom ovlaštenih veterinara vrše nadležni organi entiteta i Brčko Distrikta BiH koji su dali ovlašćenje. Ovlašteni veterinari obvezni su jednom mjesečno dostavljati izvješće o svom radu organima iz stavka (1) ovoga članka i glavnim veterinarskim inspektorima u entitetima i Brčko Distriktu BiH.

POGLAVLJE VI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 41. (Prijelazne odredbe)

Postojeći oblici i tekstovi veterinarskih oznaka moraju se uskladiti s odredbama ovog Pravilnika najkasnije u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Pravilnika.

Članak 42. (Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH", a primjenjuje se u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu.

Broj 07-1-02-6662-2/09
1. listopada 2009. godine
Sarajevo
Ministar
Mladen Zirojević, v. r.